

გურამ დოჩანაშვილისეული სიტყვათქმნადობა

ფილაშვილი ელენე

სსიპ იაკობ გოგებაშვილის სახელობის
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი. გურამ დოჩანაშვილის პროზა ყურადღებას იპყრობს გამორჩეული სიტყვათქმნადობით, სემანტიკური თავისებურებებით, ამოუწურავი სიტყვათა მარაგით, მდიდარი სტილისტური ხერხებითა თუ ხალხური მეტყველების ნიმუშებით.

მწერალი სიტყვათწარმოებისას იყენებს სემანტიკურად და სტრუქტურულად განსხვავებულ ენობრივ ერთეულებს. მწერლის ენისათვის დამახასიათებელია ფუძეგაორკვევებული (**ზნელ-ზნელი, წვრილ-წვრილი**) და ნაირფუძიანი (**ენამოქარგული, ნესტობდაბერილი, ჩრდილდაფენილი**) კომპოზიტები.

სხვადასხვა ფუძით შეერთების შედეგად შექმნილ კომპოზიტებში განირჩევა:

ა) ერთი და იმავე ტიპის სახელთა გაერთიანებით შექმნილი კომპოზიტები, სადაც ორივე კომპონენტი არსებითი სახელია: **ძილ-ღვიძილი, ტყვია-წამალი, ხელ-პირი, გულ-ხელი, შაქარყინული, თავსამკაული...**

ბ) ერთი კომპოზიტი არსებითი სახელია, მეორე - ზედსარავი: **თვალეზამოქარგული, ჩრდილდაფენილი, გრძელსხივეზა, ნესტობდაბერილი, თვალეზაბუჭული...**

გ) ორივე კომპონენტი ზედსართავი სახელია: **ლურჯ-წითელი, ტკბილ-მომწარო...**

დ) კომპოზიტის ერთი კომპონენტი წარმოქმნილი სახელია: **წოწოლაქუდიანი, შავწამოსასხამიანი...**

ე) კომპოზიტის ერთი კომპონენტი ზმნა-შემასმენელია, ან მიღებულია ზმნათა გაერთიანებით: **ენაწყლიანობდა, ენაწყლიანობდნენ, დავძმადნაფიცდით, გაიარ-გამოიარა...**

ექსპრესიით ხასიათდება სამ და ოთხკომპონენტის კომპოზიტები: **ხელისგულმიფარებული, ტუჩნიკაპართოლოებული, ცალშიშველფეხმოღუნებული...**

მხატვრულ წარმოსახვათა გადმოსაცემად აღსანიშნავია ისეთი კომპოზიტები, როგორცაა: **ტანხელიკიანი, ცადაარჩენილი, მზერააბჯენილი, ჩრდილდაფენილი, მდინარენაკურები, ხმაურმიღწეული, საიდუმლოშენახული, ყვრიმალებდაბერილი, სახემითითხნილი, ორთქლდადენილი, სახედაჭმუჭნული, ცადაარჩენილები და...**

ცალკე გამოსაყოფია ატრიბუტულმსაზღვრელიანი (**ენაჭარტალა, ფეხშიშველი**) და მართულმსაზღვრელიანი (**მზეთუნახავი, ხელისგული, მუხლისთავი, ბალობისდროინდელი, ცისარტყელა, გულისპირი, გულისბგერა, თავსახური**) კომპოზიტები.

მწერლის ენისათვის ნიშანდობლივი აღმოჩნდა სახელზმნით შედგენილი კომპოზიტები: **მზერაამღვრეული, მზერაარიდებული, მზერადქცეული, მზერაგამტერებული, თავაწყვეტილი, ძილგამკრთალი, ქანცგაწყვეტილი, ყელგამოსაჭრელი, ხელიხელჩაკიდებული, ტანსაცმელშემოფლეთილი, ქედარლეწილი, თვალისმომჭრელი, ახალშემოსწრებული, შარვალაკარწახებული, თითებმიხუტებული, თითებმიფარებული, თითებმიდებული,**

თათებმოკეცილი...

მწერლის ენაში ყურადღებას იპყრობს რამდენიმე ლექსებით შექმნილი მეტად საინტერესო და ექსპრესიული კომპოზიციები, რომლის ძირითად ფუძედ გვხვდება **გული** (გულამგერებული), **თვალი** (თვალეზგაფართოებული), **მზერა** (მზერამიწებებული), **თავი** (თავდაღწეული) და...

ნათელია, რომ გურამ დოჩანაშვილი სიტყვის უზადლო ოსტატია, ქართული სიტყვის, ლექსის თავისთავადობა, სიტყვათქმნადობა მწერალთან ამოუწურავია და დიდ შესაძლებლობას იძლევა.

საკვანძო სიტყვები: სიტყვათქმნადობა, კომპოზიცია, სტილი, ექსპრესია.

ქართული სიტყვის ოსტატის გურამ დოჩანაშვილის პროზა ყურადღებას იპყრობს გამორჩეული სიტყვათქმნადობით, სემანტიკური თავისებურებებით, ამოუწურავი სიტყვათა მარაგით, მდიდარი სტილისტური ხერხებითა თუ ხალხური მეტყველების ნიმუშებით.

გურამ დოჩანაშვილმა სიტყვასთან ჭიდილში შექმნა საუკეთესო ქმნილებანი, რომლებიც სიტყვათწარმოებითი შესაძლებლობების მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. სიტყვათქმნადობის საფუძველზე შექმნილი კომპოზიციები ყურადღებას იქცევს თავისი სისადავით, მიმხიბვლელით, განუმეორებლობით...

მწერალი სიტყვათწარმოებისას იყენებს სემანტიკურად და სტრუქტურულად განსხვავებულ ენობრივ ერთეულებს. მწერლის ენისათვის დამახასიათებელია ფუძეგაორკეცებული და ნაირფუძიანი კომპოზიციები.

აღსანიშნავია, რომ მწერალს კომპოზიტთა ერთეულად გამოუყენებია როგორც მხოლოდითი, ისე მრავლობითისა და მხოლოდითის ფორმათა შეერთების შედეგად მიღებული ლექსიკური ერთეულები:

მიწის კაცები, - **მხვნელ-მთესველები**, მეგუთნეები, მთიბავები, დროდადრო გაკალატოზებულნი, გამწყემსებულნი - ყველა იწვოდა სამოსელში.

აქეთ მთავრდება თავი მეორე - „**დროსტარებანი**“.

ფუძეგაორკეცებული კომპოზიციებიდან აღსანიშნავია მარტივი რედუპლიკაცია: **ბნელ-ბნელი, წვრილ-წვრილი, ერთ-ერთი, ციმციმი.**

დროდადრო ყოველივე ეს განელებული იყო **წვრილ-წვრილი** ფათერაკებით; ცივი, ყინულოვანი **ციმციმით** ერთმანეთში ხრაჭუნით იფშვნებოდა უამრავი ყვითელი ნამცეცი.

მწერლის ენაში გაორკეცებული აღმოჩნდა თითქმის ნებისმიერი ჯგუფის სიტყვა:

არსებითი სახელი: **წამწამი** (ჯიუტად ახამხამებს **წამწამებს**, არაფერი გამოუვიდა).

ზედსართავი სახელი: **ბნელ-ბნელი, წვრილ-წვრილი** (**წვრილ-წვრილი** ვარსკვლავები სუსტად ფეთქდებოდნენ ცაზე).

რიცხვითი სახელი: **ერთ-ერთი** (ზე **ერთ-ერთი** იყო იმ რჩეულ ხუთთაგან), **სამ-სამი** (ყოველ გუნდში **სამ-სამი** კაცი შედიოდა).

ნაცვალსახელი: ეს-ეს. ის-ის (კონჩენტინას სადღეგრძელო ის-ის იყო უნდა შეესვათ, ზარი აწკარუნდა და ტულიო მოვიდა).

ზმნიზედა: ციმ-ციმ, **ბუზღუნ-ბუზღუნით, ღრენა-ღრენით, ფრენა-ფრენით, ნაგლეჯ-ნაგლეჯ...**

ბუზღუნ-ბუზღუნით მიმოდიოდა თავის ღარიბ ქოხში;

ღრენა-ღრენით ჩაიჩოქა და გროშიანიც რომ დაეცა იქვე, გულადმა დაწვა;

სახელდახელოდ აღმართულ ღობეს სულ **ფრენა-ფრენით** გადაეველებოდა და იქით კი რბილ, საგანგებოდ გაწყობილ ფუმფულა ბალიშზე ყოჩაღად ეცემოდა;

ქარმა დაჰბერა და **ნაგლეჯ-ნაგლეჯ** მოგვესმა...

მწერლის ენაში დადსტურდა და კავშირით შეერთებული გაორკეცებული ფუმფები: **ხანდახან, გულდაგულ, ცხენდაცხენ...**

მადამლილი გლეხები, წვნიანით სავსე ჯამებში ხმელ პურს ყრიდნენ და პურიტვე **გულდაგულ** ასუფთავებდნენ ჯამების გაცრეცილ ფსკერს;

მანუელო მაშინვე შუბს ამგერებდა და **ცხენდაცხენ** გამოიტყუებდა კამეჩს.

ზოგჯერ გაორკეცებისას ამოსავალი ფუძის რომელიმე ბგერაა შეცვლილი: **ბალახბულახი, ერთადერთი, ახალთახალი, ჭრელა-ჭრულა...**

მაინც რა იყო ეს მიწა, ყანით, გვირით, **ბალახ-ბულახითა** და უსახელო ყვავილებით დაფარული;

აი ამ საწოლზე დაიძინეთ, **ახალთახალი** თეთრეული დაგიგეთ;

თავისი აბგიდან ბოსტნეული ამოჰქონდა და **ჭრელაჭრულა** ნამცხვრების გვერდით ფრთხილად დებდა.

სხვადასხვა ფუძით შეერთების შედეგად შექმნილ კომპოზიტებში განირჩევა;

ა) ერთი და იმავე ტიპის სახელთა გაერთიანებით შექმნილი კომპოზიტები, სადაც ორივე კომპონენტი არსებითი სახელია: **ძილ-ღვიძილი, მხვნელ-მთესველები, ტყვია-წამალი, ხელ-პირი, გულ-ხელი, შაქარყინული, თავსამკაული...**

უცნაური **ძილ-ღვიძილი** იდგა;

ბაზრობათა ქალაქში მთელი ამ ფულით თოფები და **ტყვია-წამალი** იყიდეთ;

ჩემი **შაქარყინული** იყო და კენჭს რა შემაჭმევს?

ბელადმა ფარშევანგის ფრთებით მორთული გვირგვინი დამადგა - ნამდვილი მასაის **თავსამკაული**;

გულხელს დაიკრეფდა და ასე მიმოდიოდა ოთახში.

ბ) ერთი კომპოზიტი არსებითი სახელია, მეორე - ზედსარავი: **თვალეზამოქარგული, ჩრდილდაფენილი, გრძელსხივება, ნესტოებდაბერილი, თავაწეული, თვალეზახუჭული, ენამოქიცინე...**

თვალეზამოქარგული ფარდიდან ჭრილობებივით შემოდიოდა დღის სინათლე;

ჯერ კიდევ ამოუსვლელი, ღონივრად დააბიჯებდა ამოჩემებულ ღრუბელს, ჯერაც უხილავი, ჟინიანი სინათლით ანამცეცებდა, თავად მახარებელი - ამოიწვერებოდა და **გრძელსხივება**, შუქთამფენი, თავის ფერხდით ჩამოგოროზებულ, დათოვლილ ქედს - ნაჰალს, ააბრწყვილებდა;

ერთი ჩემს წინ აღიმართა, **თავბრტყელი, ენამოქიცინე**, ასისინებული.

გ) ორივე კომპონენტი ზედსართავი სახელია: **ლურჯ-წითელი, ტკბილ-**

მომწარო... მერე **ლურჯ-წითელი** მინით აჭრელებული სარკმელი ოდნავ, ბუნდოვნად განათდა; კვამლის **ტკბილ-მომწარო** სუნი მოჰქონდა ნიავს.

დ) კომპოზიციის ერთი კომპონენტი **წარმოქმნილი სახელია: წოწოლაქუდიანი, შავწამოსასხამიანი, შავმოსასხამიანი, ხელფარნიანი...**

ურმისაკენ მიიხედა **წოწოლაქუდიანმა** ჯამბაზმა და ჩაფიქრებულმა დაამატა;
შორს, ჭალის მიღმა, ვიღაც ახოვანი, **შავწამოსასხამიანი** კაცი შევნიშნეთ;
შავმოსასხამიანი კაცი ზურგზე გადატრიალდა;
მალლა ადიოდა **ხელფარნიანი** ქალი;

იწვოდნენ სოფლად მხოლოდ ერთი ღამით დაბანაკებული ჯამბაზები, კუნაპეტში ჩირადდნებათამაშებული, ცალშიშველფეხმოდუნებული ქალი და მისი შემყურე ნერწყვგამშრალი, **წოწოლაქუდიანი**, თეთრად სახემოთხაპნილი ბნელი ჯამბაზი ზუზუხბაია.

ე) კომპოზიციის ერთი კომპონენტი **ზმნა-შემასმენელია**, ან მიღებულია **ზმნათა გაერთიანებით: ენაწყლიანობდა, ენაწყლიანობდნენ, დავძმადნაფიცდით, გაიარ-გამოიარა...**

ბიბოს დიდი ჯამი შეუვსეს და იმანაც სადღეგრძელო თქვა, **ენაწყლიანობდა;**
კონჩეტინას სადღეგრძელო დიდის ამბით შეისვა, რა არ უსურვს - ყოველივე კარგი, დიდად **ენაწყლიანობდნენ;**

ხოდა თუკი მიკადრებ **დავძმადნაფიცდით**, ჰალე!
ასე **გაიარ-გამოიარა** და გული რომ იჯერა, ისევ შეეშინდა.

გურამ დოჩანაშვილის პროზის ენაში ექსპრესიით ხასიათდება სამ და ოთხკომპონენტიანი კომპოზიციები: **ხელისგულმიფარებული, თავპირახვეული, თავქუდმოგლეჯილი, თავგვირგვინმოგლეჯილი, ტუჩნიკაპათროლებული, ცალშიშველფეხმოდუნებული...**

შებრუნდა და ბიჭი დაინახა, უხერხულად მომდიმარი, დოქზე **ხელისგულმიფარებული;**

თავპირახვეულნი მივლასლასებდით გაჩხნიკულ ხეებს შორის;
თავქუდმოგლეჯილი დაემვა სახლისაკენ;
ქუჩაში გასასვლელი კარისკენ **თავგვირგვინმოგლეჯილი** გაიქცა;

იგი კი, თავგადაწეული, პირდაღებული და **ტუჩნიკაპათროლებული**, მუშტებშეკრული, თვალეზდახუჭლი, ასე მღეროდა;

იწვოდნენ სოფლად მხოლოდ ერთი ღამით დაბანაკებული ჯამბაზები, კუნაპეტში ჩირადდნებათამაშებული, ცალშიშველფეხმოდუნებული ქალი და მისი შემყურე ნერწყვგამშრალი, **წოწოლაქუდიანი**, თეთრად სახემოთხაპნილი ბნელი ჯამბაზი ზუზუხბაია.

მხატვრულ წარმოსახვათა გადმოსაცემად გურამ დოჩანაშვილი მოუხმობს ისეთ კომპოზიციებს, როგორცაა: **ტანხვლიკიანი, ცადდარჩენილი, მზერააზგენილი, ჩრდილდაფენილი, თითებჩაფრენილი, მდინარენაპკურები, ხმაურმიღწეული, საიდუმლოშენახული, ყვრიმალეზდაბერილი, სახემითითხნილი, ორთქლდადენილი, სახედაჭმუჭნული, სითბოგამოყოფილი, ცადდარჩენილები და...**

ის კაცი, **ტანხვლიკიანი**, თავად დიდი მარშალი ედმონდო ბეტანკური იყო;

სხეულის სითბოგამოყოფილი ნაგლეჯის კვამლიც ხომ მალა ადის, და ცადდარჩენილებს ჩვენი ამბავიც კვამლად აუვათო, ასე ამბობენ...

უხვ წყალში მზერააბჯენილს, პირი გაუშრა;

ავად უცინოდა ტორტმანა, ჩრდილდაფენილი ორეული;

მერე პეშვი შეატყუპა, პეშვით შეისხა სახეზე წყალი, წამოიმართა, შვებამოგვრილი, მდინარენაპკურები;

ხმაურმიღწეული შორეთი იძაბებოდა...

ცალკე გამოსაყოფია ატრიბუტულმსაზღვრელიანი და მართულმსაზღვრელიანი კომპოზიტები:

ა) ატრიბუტულმსაზღვრელიანი: ენაჭარტალა, ფეხშიშველი ...

ენაჭარტალა ხომ არ არის კეთილი თანამგზავრი თქვენი?

მთლად გაიტრუნა მოხუცი სანტოსი, გაოგნებულმა, გვერდით ჩავლილს თვალი გააყოლა და მერე უჩუმრად, ფეხშიშველი, მიჰყვა...

ბ) მართულმსაზღვრელიანი: მზეთუნახავი, ხელისგული, მუხლისთავი, ბალღობისდროინდელი, ცისარტყელა, გულისპირი, გულისმგერა, თავსახური...

მეც მნახეს რაღა, მზეთუნახავი ქალბატონი;

სველ წამწამებში მზემ იფეთქა და ხელისგული რომ ჩამოისვა, გორაკისაკენ გაიხედა;

ეს დომენიკოს ბალღობისდროინდელი თამაში იყო;

ხანდახან, ცაზე, კიდით-კიდემდე თავად ცისარტყელა გადაიჭიმებოდა;

მწერი დოქზე დაფრინდება თუ არა, მაშინვე თავსახური დაეფარება.

მწერლის ენისათვის ნიშანდობლივი აღმოჩნდა სახელზმნით შედგენილი კომპოზიტები: მზერაამღვრეული, მზერაარიდებულის, მზერადქცეული, მზერაგამტერებული, თავაწყვეტილი, ძილგამკრთალი, ქანცგაწყვეტილი, ყელგამოსაჭრელი, ხელიხელჩაკიდებულნი, ტანსაცმელშემოფლეთილი, ქედჩალეწილი, თვალისმომჭრელი, ახალშემოსწრებული, შარვალაკარწახებული, თითებმიხუტებული, თითებმიფარებული, თითებმიდებული, თათებმოკეცილი...

გვეგვი, თვალეშემუპებული და ნერწყვგამშრალი, სახედაჭმუჭვნილი, პირმოკიმილი, მოთოკილი მთქნარებით ეზოში გამოვიდა, და ურმის დანახვაზე პირი დაალო...

მზერაამღვრეული ანტონიოც საცეკვაოდ განემზადა;

იქვე ჟოაო აბადოც იდგა, ტანსაცმელშემოხეული, წარბებშეტრუსული, კუშტი;

რაღაც საშინლად წარმოუდგენელი სმენა აღმოაჩნდა,

ტანსაცმელშემოფლეთილი, წარბებშეტრუსული, გამურული;

თავთავიანთ ყანას უბრუნდებოდნენ შარვალდაკარწახებული, ფეხშიშველა გლეხები;

(კამეჩი) ველზე იპოვეს, ქედჩალეწილი, ყელგამოლადრული.

მწერლის ენაში ყურადღებას იპყრობს რამდენიმე ლექსემით შექმნილი მეტად საინტერესო და ექსპრესიული კომპოზიტები, რომლის ძირითად ფუძედ გვხვდება გული, თვალი, მზერა, თავი და ...

გული - გულისპირი, გულისცემა, გულისმგერა, ხელისგული, ფეხისგული,

შუაგული, გულხელი, გულგრილი, ხელისგულმიფარებული, გულწრფელი, გულამგერებული, გულდამშვიდებული, ხელისგულისოდენა...

გულდამშვიდებული, არხინად დააბიჯებდა სოფლად; **ხელისგულისოდენა** პურს მიუგდებდნენ ხოლმე, ხანდახან ჰაერშივე იჭერდა, ხან – **გულამგერებული** დასწვდებოდა და სასოებით უბერავდა სულს.

თვალი - თვალმოჭუტული, თვალდახუჭული, თვალისმომჭრელი, ცალთვალა, თვალგამტერებული, თვალმილულული, თვალსაწიერი, თვალეზაცვენილი, ჭროდათვალეზა, ცისფერთვალეზა, თვალეზმეშუპებული, თვალეზახელილი, თვალეზგაფართოებული, თვალცრემლიანი.

როცა დილის სუსტი და **თვალისმომჭრელი** მზე ირიბი სხივებით გაანათებდა ფერმკრთალ, ღამენათევ სახეებს, ყველანი მაღლა სწევდნენ ხელებს; მერე **ცალთვალა** გლეხს მხარზე დაჰკრა ხელი.

მზერა - მზერააპყრობილი, მზერაამღვრეული, მზერადახრილი, მზერამიწებებული, მზერაგამტერებული, მზერაწართმეული, მზერააბჯენილი, მზერაარიდებული, მზერადეცეული.

მზერაგამტერებულ დომენიკოს მუქართ დაუქნია თითი; დაღონებული იღეჭებოდა ედმონდო, ბოლოკზე **მზერამიწებებული**...

განსაკუთრებული მრავალფეროვნებით გამოირჩევა **თავ** ფუძის შემცველი კომპოზიციები, სადაც **თავ** ფუძე ძირითადი კომპონენტია. მას დართული აქვს არსებითი სახელი, ზედსართავი სახელი, სახელზმნა (მიმღეობა) ან ზმნიზედა.

თავ ფუძე + არსებითი სახელი:

მერე კი ბელადმა ფარშევანგისფრთებით მორთული გვირგვინი დამადგანამდვილი მასაის **თავსამკაული**; მამის დანახვაზე **თავგზა** ებნეოდა და ბეჯიტად იქნევდა თოხს; გლეხები ეზოში დაბორიალობდნენ და **თავპირზე** წყალს ისხამდნენ.

თავ ფუძე + ზედსართავი სახელი: იგი დაღლილი, მოწყურებული, უმძიმესი ტვირთით ზურგზე, რასაც მეგობრობა და გატანა ჰქვია, **თავანკარა** წყაროსთან შეჩერდეს ეგებ და, ყოველ შემთხვევაში წყაროდან ჰიქას ნუ წამოიღებ!

კურდღლები და ოფოფები მაგ შენ **თავქარიან** თავში მოიკითხე!

... გლეხს ერთხელაც არ შეუხედავს შვილისათვის, **თავდახრილი** იჯდა და განზე იყურებოდა.

თავ ფუძე + მიმღეობა:

ვკყუმპალაობდით, მხიარულად გავყვიროდით, წინამძღოლი კი, ერთიანად გალუმპული, **თავგადაწეული**, ბორცვზე იდგა და, ბედნიერს აწვიმდა; ერთხანს ასე იყო **თავჩაქინდრული**, ხელებჩამოყრილი, აღარაფერი ახსოვდა და მერე ოდნავაც არ დამაბულა; მოკლე ჩრდილში **თავშერგული**, განრისხებული გვეგვე მთელს თვალსაწიერზე ალივლივებულ, ტორტმანა ჰაერს წარბშეკრული გასცქეროდა.

თავ ფუძე + ზმნიზედა:

ცხენის გავაზე **თავქვე** მიბმულ გიტარას ჩამოიღებდა;

ერთმანეთში გადაიხლართნენ გოგო-ბიჭები, კისერზე, **თავდაყირა** მდგარ ვინსენტეს ღილი ააწყდა, თბილი ყელსაბურცი მოეღეღა;

თავდაყირა დადგა ჰიქა, წყალი დაეღვარა თეთრ სუფრაზე;

კაცი ... ცეკვავდა და თავდაუზოგავად იგრიხებოდა.

მწელას თავ ფუძის გამოყენებით მიუღია ისეთი კომპოზიტები, როგორიცაა:

თავი - თავაწეული, თავგადაწეული, თავგაჭექეყილი, თავგზა, თავწაკრული, თავსამკაული, თავშერგული, თავპირი, სამთავე, ქინძისთავებზარჭობილი, ქინძისთავებდამაგვარი, მრავალთავა, თავდახრილი, თავგაქინდრული, თავგაკიდებული, თავგალუნული, თავპირახვეულნი, თავ-ბედი, თავბრტყელი, თავსხმა, თავატკივებული, თავაწყვეტა, თავ-ზურგი, თავ-მზარი, თავსაფარი, თავშესაქცევი, თავქარიანი, თავდამძიმებული, თავწამოყოფილი, თავდაღწეული, თავდადებული, თავანკარა.

ნათელია, რომ გურამ დოჩანაშვილი სიტყვის უბადლო ოსტატია, ქართული სიტყვის, ლექსიკის თავისთავადობა, სიტყვათქმნადობა მწერალთან ამოუწურავია და დიდ შესაძლებლობას იძლევა.

ლიტერატურა:

1. ზვიადაძე, თ. (2009) - მწერლის ენის საკითხები, თბილისი, გამომცემლობა „მერიდიანი“.
2. კვაჭაძე, ლ. (1996) - თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბილისი, გამომცემლობა „რუბიკონი“.
3. კოშორიძე, ე. (2005) - მწერლის ენისა და სრილის საკითხები, თბილისი, გამომცემლობა „მერიდიანი“.
4. სანიკიძე თ. (1999) - ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა, თბილისი, „თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა“.
5. სანიკიძე, თ. სანიკიძე, ი. (2009) - ქართული ენის სტილისტიკა, თბილისი, გამომცემლობა „ინტელექტი“.

საანალიზო წყარო:

1. გურამ დოჩანაშვილი - „სამოსელი პირველი“ გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ, 2011 წ.

Guram Dochanashvili's Word-formation

Philashvili Elene

Iakob Gogebashvili Telavi State University

Abstract

The article discusses the word-formation of Guram Dochanashvili's works. The writer uses semantically and structurally different language units in word production. The writer's language is characterized by double-stemmed composites (*ბნელ-ბნელი* bnel-bneli [dark], *წვრილ-წვრილი* tsvril-tsvili [in small amount] and multy-stemmed i.e. consisted of more than one stem (*ენამოქარგული* enatskiani [fluent], *ნესტოებდაბერილი* nestoebdaberili [furious]) composites.

The following types are distinguished in the composites consisting of various stems:

- a) Composites formed by combining the nouns of the same type, where both components are nouns: *ძილ-ღვიძილი* [dzil-ghvidzili], *ტყვია-წამალი* [tkvia-tsamali], *ხელ-პირი* [khle-piri], *გულ-ხელი* [gul-kheli], *შაქრყინული* [shakarkinuli], *თავსამკაული* [tavsamkauli]...
- b) One composite is a noun, the other is an adjective: *თვალეზამოქარგული* [tvalebamokarguli], *ჩრდილდაფენილი* [chrdildapenili], *გრძელსხივება* [grdzelskhiveba], *ნესტოებდაბერილი* [nestoebdaberili], *თვალეზდახუჭული* [tvalebdakhutchuli]...
- c) both components are adjectives: *ლოურჯ-წითელი* [lurj-tsiteli], *ტკბილ-მომწარო* [tkbil-momtsaro]...
- d) One component of the composite is the derived name: *წოწოლაქუდიანი* [tsotsolakudiani], *შავწამოსახამიანი* [shavtsamosaskhamiani]...
- e) One component of the composite is a verb-listener, or it is obtained by combining verbs: *ენაწყლიანობდა* [enatsklianoba], *ენაწყლიანობდნენ* [enatsklianobdnen], *დავძმადნაფიცდით* [davzmadnaficdit], *გაიარ-გამოიარა* [gaiar-gamoiara]...

Composites made with nouns turned out to be significant for the writer's language: *მზერაამღვრეული* [mzeraamghvreuli], *ქანცგაწყვეტილი* [kantsgatkvetili].

It is clear that Guram Dochanashvili is an incomparable master of words, the spontaneity of the Georgian word, the vocabulary, word-making is inexhaustible for the writer and provides a great opportunity.

Key words: Word creation, Composition, Style, Expression.